

Кузьмин О.Е., Бонецкий О.О. Доверие как экономическая категория

Обнаружено наличие экономического содержания в слове "доверие". Доверие базируется на знании объекта и способности предусматривать, прогнозировать или влиять на его деятельность, которая подтверждается опытом взаимодействия с ним. Экономическое доверие рассмотрено с позиций как внутренней, так и внешней среды предприятия. Установлено, что экономическое доверие характеризует уверенность, или надежду людей на последствия экономических процессов, в частности в денежно-кредитной, инвестиционной, управленческой и других сферах хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: экономическое доверие.

Kuz'min O.Ye., Bonetskyi O.O. Trust as economic category

The economic sense of the word "trust" has been discovered. The trust is based on knowledge of an object and ability to forecast or influence on its behaviour. Its fact is confirmed by interaction experience. Different types of economic trust are viewed from positions of both internal and external environments of an enterprise. It was stated that economic trust characterizes confidence or hope of people on the consequences of economic processes, in particular in monetary, investment, administrative and other spheres of economic activity.

Keywords: economic trust.

УДК 336.22

**Проф. А.І. Хоронжий, д-р екон. наук;
магістрант О.А. Луцишин – Львівська КА**

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ СТАНОВЛЕННІ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Розглянуто суть державного регулювання діяльності підприємств, основні його напрямки та форми застосування. Також представлено найкращі, на наш погляд, шляхи вдосконалення державного впливу на фінансово-господарську діяльність в сучасних умовах, зі врахуванням основних аспектів ринкового середовища.

Ключові слова: державне регулювання діяльності підприємств, податки, податкова система, фінансові важелі, бюджетне інвестування, підприємство, підприємницька діяльність.

Вступ. Криза в економіці України значно актуалізувала питання щодо здійснення контролю та регулювання діяльності підприємств різних форм власності. Негативні тенденції стали набувати загрозливого характеру. Це особливо стосується малого бізнесу. Адже у сучасних умовах малий бізнес є елементом нового ринкового середовища, а також передумовою формування нових економічних відносин в Україні.

Однією з найважливіших причин соціальної та економічної кризи в Україні, які призвели до серйозних втрат в економіці, стала недооцінка ролі державного регулювання діяльності підприємств як найпотужнішого та основного економічного важеля впливу на весь економічний процес у державі. Становлення ринкової економіки потребує розроблення нової системи державного регулювання діяльності підприємств, особливо це питання є актуальним на фоні сучасного розбалансованого, нестабільного та непередбачуваного економічного сектора, який просто потребує застосування нових ефективних важелів впливу.

Потрібно зазначити, що умови ринкової економіки, та ще й в період кризи, підвищують відповідальність держави перед підприємствами, поставленими перед потребою постійного подолання внутрішньої і зовнішньої нестабільності. Це припускає вживання коригувальних заходів з боку держави не тільки щодо зовнішніх умов функціонування (створення пільгових умов у сфері оподаткування, інвестування і т.д.), але й стосовно внутрішнього стану організації управління підприємством (розроблення методичних рекомендацій щодо організації управління підприємством) [7].

Водночас, опрацювання опублікованих теоретичних концепцій, методичних та практичних рекомендацій, нормативних положень показує, що більшість з них спрямовані лише на розгляд окремих засобів державного регулювання, таких як податкове, цінове, антимонопольне, зовнішньоекономічне регулювання майнових відносин тощо. Водночас, помітно відстає теоретичне обґрунтування та розроблення на цій основі пропозицій щодо комплексного застосування інструментів державного регулювання на галузевому рівні.

Потреба визначення нових, найефективніших методів та напрямків державного регулювання діяльності підприємств та їх практичного застосування зумовили мету і завдання, предмет дослідження, його логіку, а також коло питань, які необхідно розглянути в цій публікації.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження є економічна теорія та наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Зокрема, М.П. Денисенко, Л.І. Михайлова, І.М. Грищенко, А.П. Гречан, Є.А. Бельтюков, І.А. Ігнат'єва в книзі "Інвестиційно-інноваційна діяльність: теорія, практика, досвід: "також дали своє бачення нових, більш ефективних, на їхній розсуд, напрямів застосування державою інвестиційної політики, а також впровадження певної інноваційності щодо спрямування фінансових ресурсів на підтримку підприємницької діяльності [2].

У праці В.М. Панасюка, Е.К. Ковальчука та С.В. Бобрівець "Податковий облік" наведено також велику кількість засобів податкового впливу на діяльність підприємств та вказано певні податкові пільги, які, на думку авторів, потрібно застосовувати до підприємств у випадку кризових ситуацій та несприятливих обставин, які можуть перешкоджати виходити на прибутковий результат діяльності і, таким чином, унеможливити подальше функціонування [6].

Мета нашого дослідження полягає у розгляді новітніх методів, засобів, важелів державного впливу як на економіку України загалом, так і на діяльність окремих підприємств зокрема, а також у забезпеченні ефективного застосування цих методів для вирішення нагальних питань, які виникають в умовах економічної кризи.

Результати дослідження та їх обговорення. На сучасному етапі розвитку України, якому притаманні мінливість економічних процесів, нестабільність політичної ситуації, які набувають загрозливого характеру, на перше місце виходять можливості та здатність держави адекватно відреагувати на ці процеси, які мають безпосередній вплив на діяльність підприємств у державі. Передусім це стосується фінансового забезпечення, зниження податкового тиску, надання певних пільг, які стосуються закупівлі сировини та ін.

В Україні роль підприємництва є винятково актуальною. Розвиток мережі підприємницьких структур і передусім малих і середніх підприємств сприяє вирішенню нагальних для економіки України проблем, пов'язаних з загальною нестабільністю в державі. Однак становлення підприємницького сектора натрапляє на значні труднощі, пов'язані з формуванням сприятливого макроекономічного середовища.

Економічний зміст державної підтримки полягає в розробленні та реалізації системи державних програм науково-технічного, ресурсного, фінансового, консультативного, кадрового та іншого сприяння розвитку підприємництва. Безперечно, одним з найважливіших важелів державного регулювання діяльності підприємств виступають податки. Податки є частиною загальної фінансової системи як держави загалом, так і окремих її суб'єктів. Крім цього, вони виступають однією з категорій ринкової економіки.

Ефективність застосування податків залежить від їх прогресивності, можливості отримання будь-яких пільг і загального зменшення в межах чинного законодавства. За допомогою податкових пільг держава має змогу регулювати кон'юнктуру загальнодержавного ринку товарів і послуг. Встановлення податкових пільг дає змогу підприємству збільшити свої доходи, прибуток, знизити витрати та ціну виробу, збільшити реалізацію продукції. І навпаки, збільшення величини сплачених податків призводить до підвищення ціни та зменшення обсягів виробництва.

Існує кілька аспектів недосконалості системи оподаткування в Україні, а саме:

- податкова система відзначається нестабільністю. Це стосується як видів податків, баз оподаткування, податкових ставок, так і методики обчислення й термінів та порядку їх введення у дію;
- податкова система не стимулює суб'єкти господарювання нагромаджувати фінансовий капітал та його інвестувати; значна частина доходів держави, сформованих за рахунок податків, покривається непрямими податками. По-іншому оподатковується не лише прибуток, або дохід, а й витрати суб'єктів господарювання;
- податкова система не створює умов для зменшення товарообмінних (бартерних) операцій;
- наявність розбіжностей, сумнівних тлумачень окремих термінів, положень, визначених у законах і підзаконних актах;
- високий рівень оподаткування [5].

Порівняння податкових систем України і країн-членів ЄС показує значно вищий рівень загального податкового навантаження у нашій країні. Ще гірший результат порівняння між Україною і новими членами ЄС (10 країн): у нас всі основні податки (з прибутку, ПДВ, доходів громадян, фонду зарплати) мають вищі ставки, ніж середні значення у європейських країнах [9].

В Україні, порівняно з Європою, практично не виконується регулювальна функція податкової системи: у наших сусідів діє декілька рівнів ставок ПДВ, диференціюються ставки оподаткування, надаються інвестиційні знижки і податковий кредит, вищими є акцизи. Не оподатковується в Україні споживання палива, електроенергії, природних ресурсів, нерухомості. Україна

відстає в організації збирання податків, якості відносин між платниками і податківцями, врегулюванні суперечностей, управлінні процесом оподаткування.

Тому для того, щоб змінити стан справ в податковій системі України, а особливо що стосується оподаткування діяльності підприємств, на наш погляд, потрібно здійснити низку реформ, які охоплюють зокрема:

- зміщення акцентів з прямих податків на непрямі, зокрема перенесення податкового навантаження з праці і капіталу на споживання, ресурсні та екологічні платежі;
- збереження помірного податкового навантаження на платників податків за умови забезпечення підтримки збалансованості бюджетної системи;
- розширення прав органів місцевого самоврядування у сфері податкового стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності шляхом встановлення ними ставок місцевих податків і зборів (обов'язкових платежів);
- створення однакових умов господарювання для суб'єктів різних форм власності, організаційно-правових форм і видів економічної діяльності;
- забезпечення економічної ефективності, фіскальної достатності, соціальної справедливості та рівності усіх перед законом, запобігання будь-яким проявам податкової дискримінації;
- гармонійного поєднання інтересів держави та платників податків;
- вирішення конфлікту інтересів учасників податкових правовідносин, що виникає внаслідок неоднозначного трактування прав і обов'язків платників податків або податкових адміністраторів на засадах пріоритету інтересів платника податків;
- дотримання балансу прав і обов'язків усіх учасників податкових правовідносин та підвищення рівня їхньої відповідальності;
- удосконалення інституційного середовища оподаткування, сприятливого для активізації підприємницької діяльності та забезпечення рівності усіх платників податків перед законом;
- спрощення податкової системи шляхом скорочення кількості податків і зборів (обов'язкових платежів) [4].

Створення моделі податкової системи, що відповідає зазначеним вимогам, дасть змогу забезпечити збалансованість бюджетної системи в умовах кризових явищ в економіці України з послабленням податкового навантаження без втрат бюджетних надходжень. Крім безпосередньо податків, держава має ще чимало важелів впливу на діяльність підприємств, до них належить також інвестиційно-інноваційна політика держави.

Для збільшення бюджетного інвестування потрібно реформувати структуру бюджетних видатків, зменшуючи при цьому витрати дотаційного характеру і, відповідно, збільшуючи фінансування інвестиційно-інноваційних програм. З цією метою в поточний бюджет країни доцільно ввести окремою статтею бюджет розвитку, основним завданням якого є фінансування державних інвестиційних проектів. Джерелом поповнення бюджету розвитку можуть бути кредити міжнародних організацій, кредити Нацбанку, виплати за раніше наданими позиками, надходження від випуску в обіг довготермінових інвестиційних облігацій з доходом, який гарантується заставою конкретного майна, що перебуває в державній власності.

Цей інструмент державної регулятивної політики в сучасних складних економічних умовах є надзвичайно важливим, адже, як показує практика роз-

винених країн світу, державна фінансова підтримка, вливання значної суми капіталу в діяльність підприємств, які опинились на межі банкрутства, виводили їх з "кризової ями" і давали змогу відновити власне функціонування.

Таким чином, розглянувши деякі елементи державного регулювання підприємництва, стає зрозумілим, що на сьогодні основним регулятивним чинником, який впливає на діяльність підприємств з боку держави, залишає система прямих та непрямих податків та зборів, реформування яких має привести до збалансованого та ефективного функціонування як окремих підприємств, так і держави загалом.

Висновки. Зроблено аналіз процесу державного регулювання діяльності підприємств в сучасній Україні за допомогою податкової системи. Дослідивши податкову систему України та її безпосередній вплив на діяльність підприємств, можна зробити висновок проте, що на сучасному етапі розвитку економіки ще не сформовані основні аспекти ефективного функціонування механізму стягнення податкових платежів. Серед недоліків можна назвати неефективну правову базу, яка проголошує діяльність податкової системи України. Друга проблема – це податковий тиск, який законодавчі органи не в змозі наразі послабити, тому що дефіцит бюджету потребує збільшення дохідної частини для його покриття. Тому нагальним питанням у цьому контексті постає реформування податкової системи України.

Реформування податкової системи дасть змогу: створити раціональну податкову систему з вищим ступенем цілісності, нейтральності, справедливості, передбачуваності, відповідності вимогам податкового законодавства ЄС; забезпечити ефективніше поєднання фіскальної і регулятивної функцій; створити рівні конкурентні умови для провадження суб'єктами господарювання, незалежно від місця їх знаходження, виду діяльності та організаційно-правової форми ефективної діяльності; зміцнити позиції України в міжнародній конкуренції за мобільні чинники виробництва; закласти основи інноваційно-інвестиційної моделі розвитку.

Література

1. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки : опорний конспект лекцій / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. – К. : Вид-во КДТЕУ, 2000. – 236 с.
2. Ковтун О.І. Державне регулювання економіки : навч. посібн. – Львів : Вид-во "Новий Світ – 2000". – 2006. – 432 с.
3. Корнус В.Г. Удосконалення прибуткового оподаткування громадян в Україні // Фінанси України. – 2005. – № 10. – С. 22-27.
4. Іголкін В.В. Податкова реформа як об'єктивна необхідність зміцнення дохідної частини державного бюджету // Фінанси України. – 2005. – № 8. – С. 19-27.
5. Савченко Т.Б. Альтернативний мінімальний податок як засіб превентивного оподаткування // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 30-35.
6. Ткаченко В.А. Удосконалення податкового механізму на основі визначення податкового потенціалу / В.А. Ткаченко, С.В. Каламбет, Ю.А. Кармазін // Фінанси України. – 2001. – № 7. – С. 99-103.
7. Ткаченко Н.М. Податкові системи країн світу та України / Н.М. Ткаченко, Т.М. Горова. – К., 2004. – 554 с.
8. Чистов С.М. Державне регулювання економіки : навч. посібн. / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко, та ін. – К. : Вид-во КНЕУ, 2000. – 316 с.
9. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.sta.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=212518&cat_id=4661.

Хоронжий А.И., Луцишин О.А. Налоговая регуляция деятельности отечественных предприятий при становлении рыночных отношений

Рассмотрена суть государственной регуляции деятельности предприятий, основные его направления и формы применения. Также представлены наилучшие, на наш взгляд, пути совершенствования государственного влияния на финансово-хозяйственную деятельность в современных условиях, с учетом основных аспектов рыночной среды.

Ключевые слова: государственная регуляция деятельности предприятий, налоги, налоговая система, финансовые рычаги, бюджетное инвестирование, предприятие, предпринимательская деятельность.

Khoronzhiy A.I., Lucishin O.A. The tax adjusting of activity of domestic enterprises in the conditions of becoming of market relations

Essence of government control of activity of enterprises, his basic directions and forms of application, is considered in this article. The best are also presented, to our opinion, ways of perfection of state influence on financial activity in modern terms, taking into account the basic aspects of market environment.

Keywords: Government control of activity of enterprises, taxes, tax system, financial leverages, budgetary investing, enterprise, activity.

УДК 657.1; 630

***Доц. Т.А. Городня, канд. екон. наук;
здобувач Є.П. Пацкан – Львівська КА***

**ДІАГНОСТИКА УПРАВЛІННЯ ОБІГОВИМ КАПІТАЛОМ
ПІДПРИЄМСТВА**

Висвітлено питання ефективності управління обіговим капіталом підприємства, розглянуто концептуальні основи теорії його управління, а також різні підходи щодо визначення його економічної сутності. Досліджено методи управління обіговим капіталом, показники ефективності його використання для ефективного управління, а також визначено оптимізацію структури обігового капіталу та стратегію управління ним.

У сучасних умовах для багатьох вітчизняних підприємств типовим наслідком кризових явищ їх економічного розвитку є гостра нестача обігового капіталу, яка супроводжується низьким рівнем його використання. Розвиток ринкових відносин в Україні та досвід зарубіжної системи господарювання визначають залежність результатів діяльності підприємств від ефективності управління процесом формування і використання їх обігового капіталу. Тому дослідження системи управління обіговим капіталом як важливого чинника підвищення ефективності функціонування підприємств набуває особливої актуальності.

Під час оцінювання ефективності управління обіговим капіталом фінансові служби підприємств, зазвичай, використовують стандартний набір показників, рекомендований Міністерством економіки України, Держкомстатом України. У ринкових умовах виникла потреба в розробленні комплексної системи управління обіговим капіталом та методики оцінювання її впливу на фінансовий стан підприємств з урахуванням особливостей галузей національного господарства. Впровадження таких розробок сприятиме забезпеченню належного рівня прибутковості підприємств через оптимізацію обсягів і структури обігового капіталу.